

ENTREVISTA

Marià Baig / Professor titular de física de la UAB i autor de treballs de recerca d'història local de l'Alt Empordà

Desfer els malentesos, els embolics i els errors que s'han anat propagant en relació amb fets històrics ocorreguts en pobles de l'Alt Empordà forma part de la passió detectivesca que el físic Marià Baig (Figueres, 9 de juny de 1955) compagina amb la tasca docent a la Universitat Autònoma de Barcelona (UAB) i amb la investigació científica. Baig ha penetrat en arxius públics i privats per conèixer la història de la comarca i ha descobert interessants anècdotes en municipis com Biure d'Empordà i Sant Llorenç de la Muga.

“A Biure, m’hi he divertit molt”

“La història local és un contrapunt en el món abstracte de les matemàtiques”
“La indústria tèxtil de Sant Llorenç s’ha perdut fins i tot en la memòria del poble”

FIGUERES

MAIRENA RIVAS

— La física i la història són les seves dues passions, que van per camins paral·lels i sempre vinculades a la recerca. En què consisteixen les seves investigacions físiques?

— Bàsicament, a la universitat tenim una feina doble. Una part és la docència, que és la que ens dona els sous de professors. Jo estic en el departament de Física Teòrica i les assignatures que imparteixo són matemàtiques per a física, mecànica quàntica, física de partícules elementals. Però, a part d'això si un vol fer carrera a la universitat s'ha de dedicar a la recerca. La recerca vol dir investigar un tema i publicar-ho a les revistes internacionals i anar tirant endavant projectes, dirigir tesis doctorals, etc. I aquesta és la carrera que jo he anat fent.

— Tot són flors i violes?

— Aquest és un món que crema molt, des del punt de vista del dia a dia. És un món molt abstracte, al qual t'has de dedicar molt. Per això, a mi m'agrada de tant en tant desconnectar una mica i dedicar-me a alguna cosa que pugui tocar. Aquesta cosa és la història local, un contrapunt en aquest món més abstracte de les matemàtiques.

— Diferenciem per àmbits. En el camp professional remunerat, per dir-ho d'alguna manera, la recerca ha donat fruits interessants?

— Seran molt interessants d'aquí a molt poc temps. Des del punt de vista tecnològic, els últims anys hi ha hagut una revolució en la informàtica, pel que fa a dispositius electrònics, circuits, les memòries s'han miniatimitzats fins a uns extrems que fa deu anys semblaven impensables. Això tècnicament s'ha pogut fer perquè hi ha hagut un progrés suficient a l'hora d'anar dissenyant les maneres de fer aquests circuits, la microelectrònica, que es diu. Però això té un límit, que arribarà aviat, perquè quan aquests circuits electrònics, que en el fons són circuits elèctrics que hi ha dins d'aquests dispositius, es facin suficientment petits arribaran al nivell atòmic. I quan arribes al nivell atòmic les lleis de la física canvien, ja no és la física de Newton, la física clàssica, sinó que arribes a la llei de la mecànica quàntica. S'està començant a treballar ja amb el que s'anomena l'nanotecnologia, que és el més petit de tot.

— Això comportarà una nova revolució en el món de la informàtica?

— Sí, d'aquí a molt poc temps. La capacitat tècnica que s'està fent en els experiments porta que es pugui experimentar amb aquestes coses que fa uns anys semblaven una quimera. Semblava impossible poder ambar a treballar amb àtoms individuals, tu treballaves amb un tros de material, però ara la tècnica permet agafar un àtom i posar-lo en un lloc i tenir-lo

Marià Baig aplica el mateix rigor científic de les investigacions físiques en la recerca d'arxius i documentació històrica

controlat allà. Això és realment sorprenent i canvia totes les perspectives des del punt de vista teòric, ja que ara es poden estudiar la física d'aquests temes des del punt de vista pràctic i les seves aplicacions.

— El nostre país viatja en el tren de la revolució tecnològica?

— S'estan fent coses; s'ha creat l'Institut de Ciències Plutòniques a Barcelona, que està intentant desenvolupar aquest tipus de temes, també s'han creat instituts d'nanotecnologia a Madrid, però és difícil competir amb les grans companyies i els grans laboratoris americans i anglesos, que s'hi estan posant a tota velocitat.

— Al temps que participa de la recerca científica, vostè està endinsat en una tasca detectivesca de recuperació d'arxius històrics relacionats amb pobles de l'Alt Empordà. En aquest àmbit, també ha obtingut

resultats satisfactoris?

— Evidentment. Un s'adona que la història gran està feta a base de recuperar els fets de la història petita. Reconèixer aquests fets vol dir conèixer molt bé els llocs, les persones i les coses que han passat per poder-los situar bé i, sobretot, recuperar tota la documentació que s'havia cremat, perdut, llançat durant tantes guerres, episodis d'abandó, fets que han anat passant i que han estat dramàtics. Jo crec que el primer pas per entendre la història és anar recuperant tot això i seguir la història de detall, la història de les famílies, de les cases, de les masies, dels castells entre cometes petits, fins a arribar a les grans famílies, que eren les que tenien el control econòmic del país.

— Quin treball destaca?

— El cas que m'ha divertit molt és el de Biure. Biure és un llinatge que

havia tingut molta importància a l'edat mitjana, hi havia uns priors de Lladó que es deien Biure, hi havia hagut algun cavaller que havia intervingut en la Guerra dels Segadors que es deia Biure, hi havia un abat de Sant Cugat del Vallès que també era Biure i que a l'any 1350 va morir assassinat a la missa del gall, i aquest va ser un cas molt famós que encara es recorda a Sant Cugat per mitjà d'alguna representació teatral. Els Biure eren una família molt important i tothom sabia que estava vinculada a l'Empordà, i resulta que a l'Empordà hi ha el poble de Biure d'Empordà. Sempre s'ha associat molt fàcilment el llinatge Biure amb el poble de Biure. Aquest és un tema sobre el qual em vaig posar a investigar fa uns anys i sobre el qual vaig acabar descobrint que no hi havia cap relació entre el poble i el llinatge.

— Com va resoldre l'entigma?

— Per alguns documents, vaig anar a parar al castell de Biure, al terme de Caixàs. A Caixàs vaig trobar aquest castell, pràcticament desconegut, i vaig trobar història seva des del segle X fins a arribar fins ara i a l'origen del llinatge Biure. El que passa és que els Biure havien desaparegut d'aquest castell en el segle XV i s'havia perdut la memòria històrica que allà havia existit el llinatge dels Biure. Curiosament, aquest estudi del castell de Biure el vam publicar conjuntament amb un matemàtic, un professor de l'Institut de Figueres que es diu Simó Bosch, que a més té vincles familiars amb les persones que viuen al castell.

— Però està habitat, actualment?

— Hi ha uns masovers, des de fa tres o quatre generacions, que eren familiars d'aquest professor de Figueres. És un cas molt divertit, perquè jo

vaig anar a parar a aquest castell seguint una documentació i quan arribo allà em trobo no només que existia sinó que estava habitat i que, a més, hi havia algú que ho estava estudiant. Quan em vaig posar en contacte amb la persona que també ho estava estudiant resulta que era un amic meu. Vam unir esforços i vam poder fer un estudi sobre el castell.

— L'origen de tot això va ser el poble de Biure i aquesta recerca també va aportar altres fruits.

— Justament, al poble de Biure, l'últim estudi que he fet tracta sobre la llegenda dels burros de Biure, l'escut de Biure duia equivocadament les armes de la família Biure, la Generalitat es va adonar de l'error i va demanar al poble que canviés l'escut. L'Ajuntament va decidir, aleshores, posar a l'escut el burro de Biure, agafant la llegenda de Pere Coromines, l'escriptor que va fer famós el llibre de *Les Gràcies de l'Empordà* a l'any 1919, en què una de les llegendes era la dels burros de Biure i com havien salvat l'Empordà de la invasió de la fil·loxera. L'estudi que he fet, que sortirà publicat ben aviat, és la revisió d'una història que és una llegenda, però que conté aquests elements: la fil·loxera, el dany que va fer, el contraban de ceps de vinya, els burros que hi havia a Biure i que transportaven el guix a les guixeres.

— Sant Llorenç de la Muga també ha centrat algunes de les seves investigacions històriques.

— Sí. A Sant Llorenç hi havia hagut tota una gran indústria tèxtil fins als segles XVII i XVIII de la qual s'ha perdut fins i tot la memòria en el mateix poble. Es teixia llana que venia a Barcelona. Hi havia botigues a Barcelona especialitzades a vendre els draps de Sant Llorenç de la Muga. Hi havia una sèrie de famílies que van anar agafant el control econòmic de la producció. Tota la vila vivia al voltant d'aquesta economia i, curiosament, no n'ha quedat ni rastre.

Fill d'un il·lustre pintor figuerenc

Marià Baig és fill de Figueres, però viu a Sabadell des del 1979. És professor titular de física teòrica de la UAB i la seva tasca d'investigació s'ha centrat en la física de partícules elementals i la mecànica quàntica, però també dedica part del seu temps a la divulgació científica amb la publicació d'articles en diferents mitjans de comunicació i amb conferències sobre les relacions entre la ciència, l'art i el paisatge. El seu pare era el pintor Marià Baig (Figueres, 1906-1991), el qual va inculcar-li l'interès per la cultura de la comarca. "Quan era petit em portava d'excursió al voltant de Figueres,

al monestir de Vilabertran, a visitar museus, als llocs als quals podíem anar en aquell temps a peu, sense cotxe", recorda l'ara físic. Quan feia sisè de batxillerat a l'Institut Ramon Muntaner, el seu professor Albert Compte va accentuar la seva passió per la història. Va fer un treball de Sant Llorenç de la Muga, el poble al qual sempre havia anat de vacances amb la seva família, i va tenir l'oportunitat d'accedir per primera vegada a la biblioteca de Peralada quan encara no era visitable. L'aleshores bibliotecari Martí Costa el va orientar en les seves primeres recerques històriques.